

IM 49, 2018.
TEMA BROJA
TOPIC OF THIS VOLUME

MRTVA FOTOGRAFSKA BAŠTINA

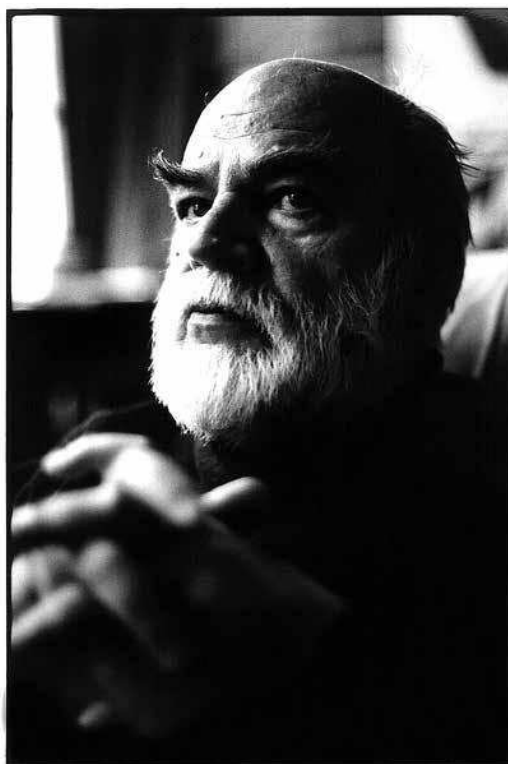
DARKO BAVOLJAK □ Umjetnička organizacija Art De Facto, Zagreb

sl.1. Vilim Svečnjak

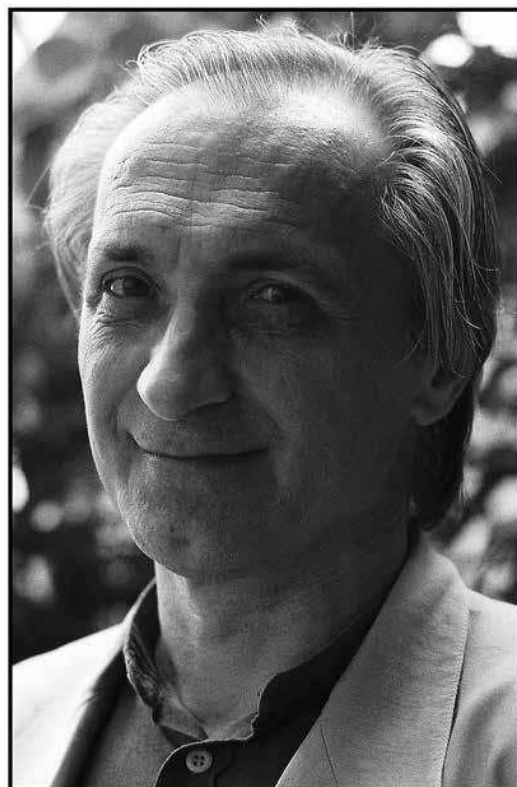
sl.2. Ferdinand Kulmer

sl.3. Ante Kuduz

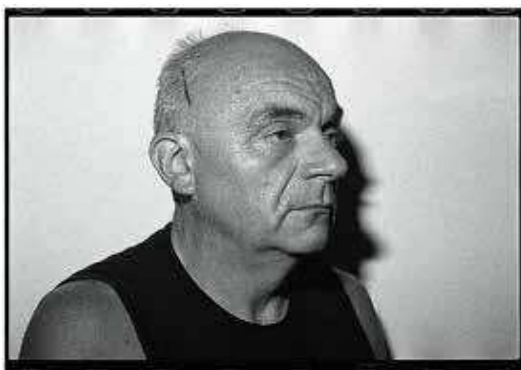
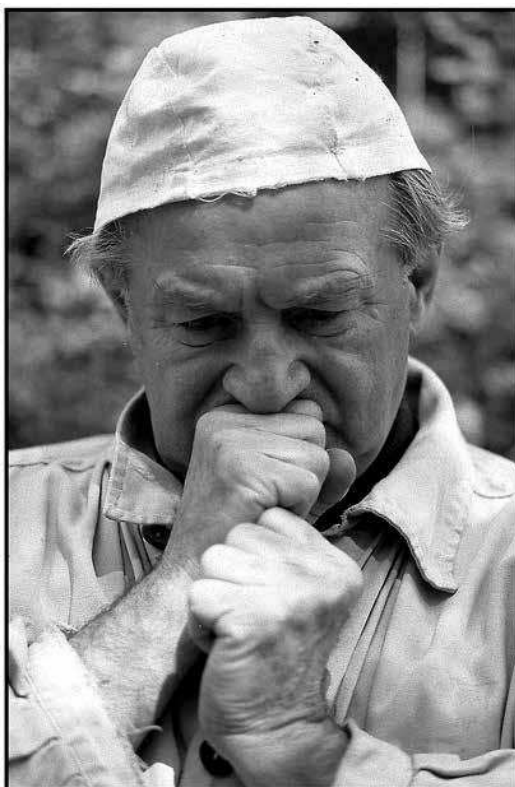
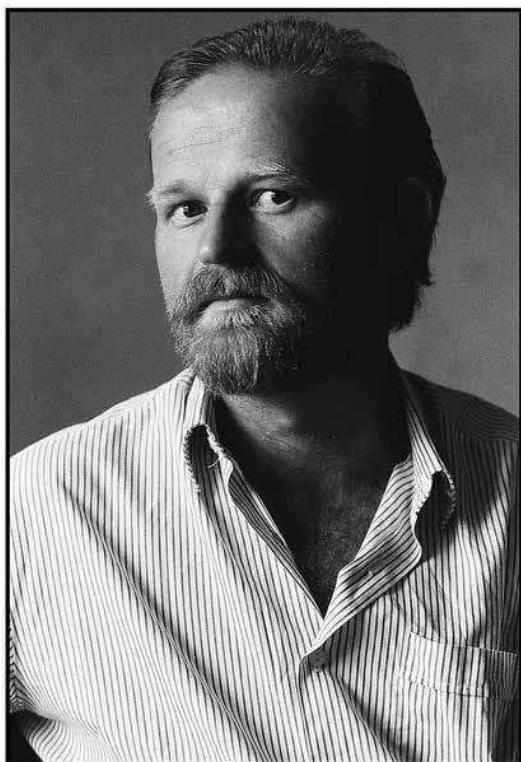
Na simpoziju *Fotografska baština u muzejima* bio sam jedan od malobrojnih predstavnika fotografa, onih koji stoje iza objektivu, pa ću prikazati problem sa stajališta svoje struke, odnosno onoga koji više od 35 godina bilježi, stvara i živi fotografiju te, u konačnici, skuplja fotografsku građu.

Problem čuvanja i iskorištavanja fotografske baštine, odnosno stvaranja nacionalne baze fotografije koja bi trebala težiti da postane dio svjetske kulture baštine činjenica je o kojoj trebamo raspravljati i ubrzo donijeti neke provedbene mjere. Pritom ponajprije mislim na osnivanje muzeja fotografije, čija bi jedna od glavnih djelatnosti bila osnivanje digitalne baze fotografija na nacionalnoj razini. Koliko budemo participirali u kulturi pamćenja, toliko ćemo biti dio svjetske kulturne baštine, a to ovisi isključivo o nama samima. Fotografije koje ilustriraju ovaj tekst trebale bi podsjetiti na našu kulturu sjećanja. Namjera

mi je da one potaknu na razmišljanje o nekoliko ključnih pitanja i da budu podloga za daljnje rasprave.

Svim fotografijama u ovom tekstu zajedničko je da prikazuju poznate umjetnice i umjetnike, da sam ih snimio ja i da osobe s fotografija fizički više nisu među nama. Koliko se još sjećamo njihova fizičkog izgleda i onoga što su stvorili? Vjerujem da bez potpisa pod slikama mnogi ne bi uspjeli prepoznati sve te osobe na fotografijama. Dovoljno je da prođe relativno kratko vrijeme od njihove smrti da se polako zaboravi njihov lik, a često i njihovo djelo. Ovdje su prikazani portreti u rasponu od Anke Krizmanić, rođene 1896., dakle u pretprošlom stoljeću, do Slavomira Drinkovića, koji nas je posljednji među njima napustio. Moramo se zapitati kakva je uloga fotografije u kulturi sjećanja.

Što učiniti s fotografskom građom

Pod tom građom razumijevam dokumentaciju i probleme koji nastaju oko čuvanja i dostupnosti materijala. Vrsta fotografske dokumentacije koju autor može posjedovati raznorodna je. Fotografski se posao sastoji od mnoštva segmenata, a ja bih u svojoj osobnoj dokumentaciji istaknuo tri osnovne tematske skupine. To su: 1. umjetnički projekti i eksperimentalna fotografija; 2. komercijalna fotografija; 3. obiteljski i privatni sadržaji.

Svaki fotograf ima svoj prioritet i osobni afinitet prema nekim temama. Netko se pretežito izražava u komercijalnoj, a netko drugi u autorskoj fotografiji. Neki uopće ne čuvaju svoju dokumentaciju. Drugi je čuvaju samo dok od nje mogu ostvariti neku korist, poneki čuvaju samo obiteljske sadržaje, a neki samo ono što bi se moglo nazvati autorskom i umjetničkom fotografijom.

Bez obzira na to je li riječ o analognoj ili digitalnoj fotografiji, neki pojedinci odmah nakon snimanja dio mate-

rijala koji ne smatraju bitnim bacaju u smeće, a čuvaju samo ono što smatraju važnim. Ja čuvam sve što sam snimio, osim dijapozitiva, koji su se nekad predavali na skeniranje za potrebe tiska i po pravilu nikada nisu vraćani fotografima.

sl.4. Anto Jerković

sl.5. Tomislav Gotovac

sl.6. Branko Ružić

sl.7. Anka Krizmanić

sl.8. Slavko Šohaj

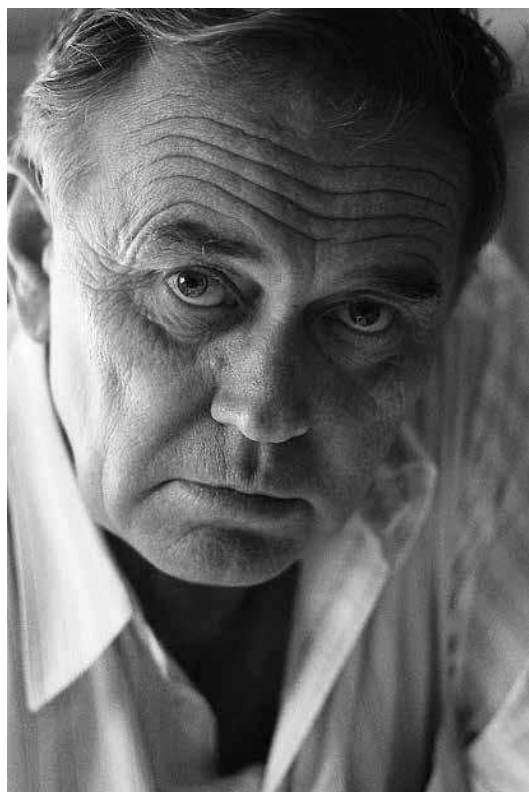
sl.9. Edo Murtić

sl.10. Ratko Petrić

sl.11. Ivan Lacković Croatia

sl.12. Ljubo Ivančić

sl.13. Miroslav Šutej

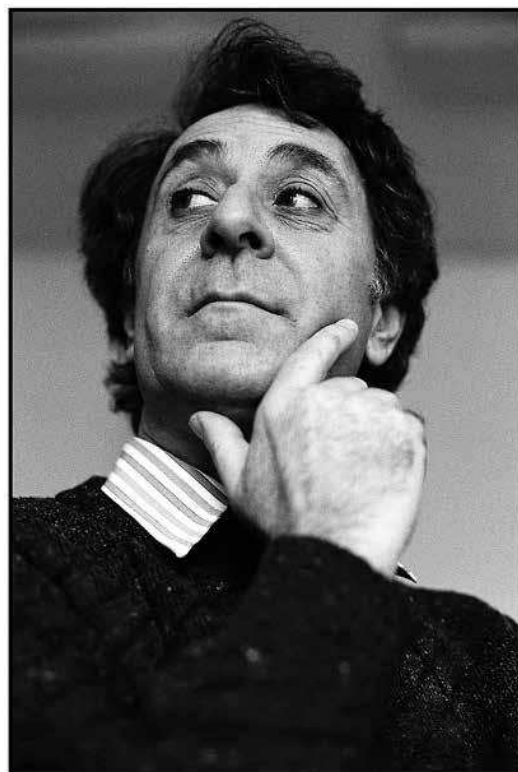
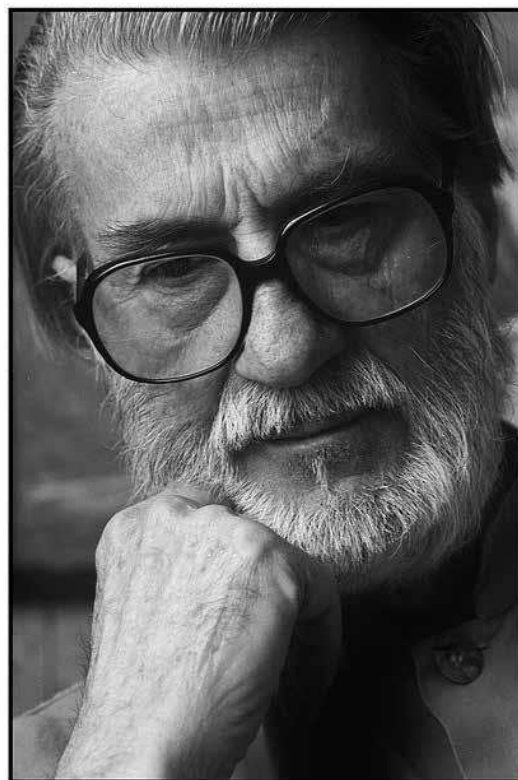
Fotografija umjetničke baštine i fotografija kao umjetnička baština

Kakva je uloga fotografije? Koje je najbolje mjesto pohrane fotografija? Načini njihove pohrane? Dostupnost materijala?

Činjenica je da su fotografi za potrebe umjetnika, galerija, muzeja i ostalih kulturnih institucija generacijama bilježili i dokumentirali baštinu koja je služila za prezentiranje u katalozima, monografijama, zbornicima, enciklopedijama, časopisima i sličnim publikacijama. Negative su fotografi obično čuvali u svojim arhivima, a i određene su institucije dio tog materijala sačuvale u nekom obliku. Pohranjena dokumentacija uglavnom stoji negdje neiskorištena i nedostupna te s vremenom postaje zaboravljena baština.

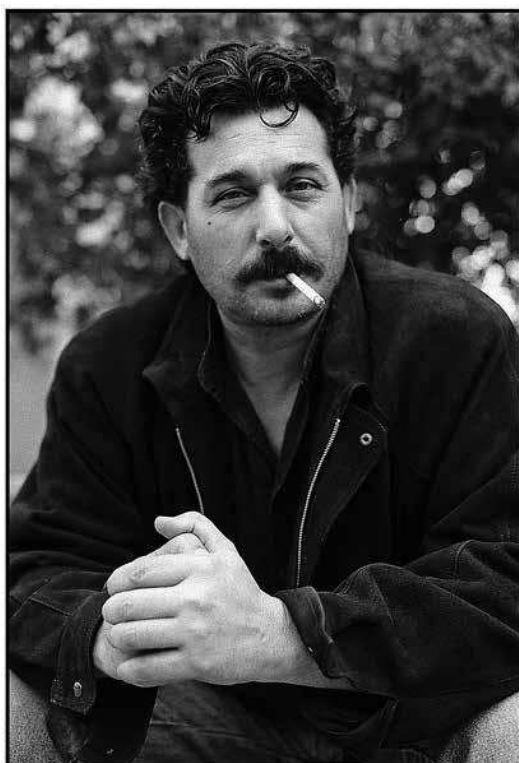
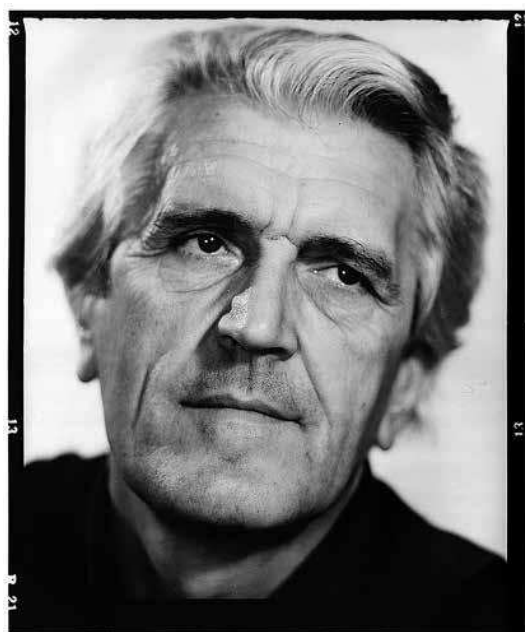
Uloženo je mnogo truda i novca da bi se građevine, umjetnine, akcije, restauracije, performansi, postavi izložaba i sve ostalo vezano za kulturnu baštinu snimilo i dokumentiralo. Nije pravilo da je ta građa uvijek dostupna. Primjer je dokumentacija novinske kuće *Vjesnik*, čija je većina fotodokumentacije stvarane desetljećima uništena i propala.

Moramo napomenuti da je važnost čuvanja dokumentacije neizmjenjivo velika i da je ta dokumentacija iznimno korisna, ponajprije zbog mogućnosti nekih budućih razaranja ili prirodnih katastrofa u kojima može biti (i bio je) uništen znatan dio baštine.

Javni interes

Idealno mjesto pohrane bila bi neka vrsta baze podataka o cjelokupnoj baštini. Ta bi se baza trebala moći pretraživati prema vrsti djela, umjetniku ili fotografu i trebala bi biti svima dostupna. Današnje tehnologije omogućuju

sl.14. Mladen Stilinović

sl.15. Goran Fruk

sl.16. Ljubo Perčinlić

sl.17. Milena Lah

sl.18. Slavomir Drinković

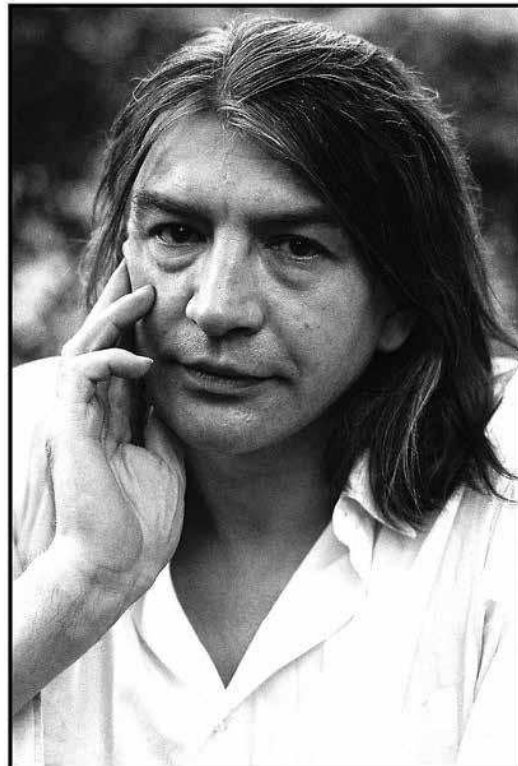
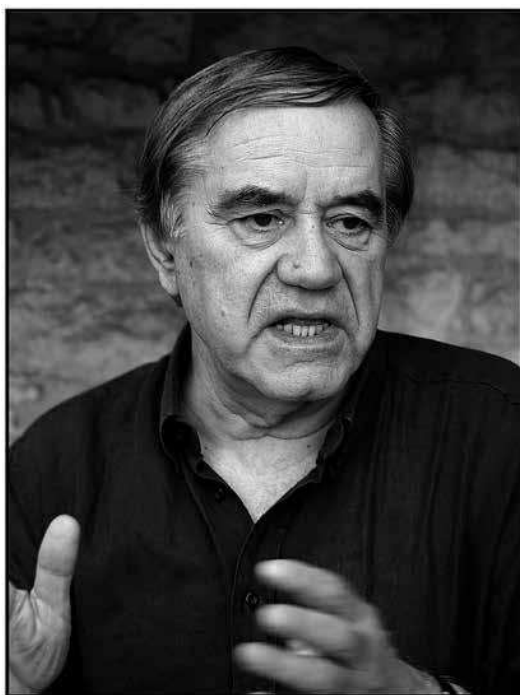
Razmišljanja o budućnosti osobnih arhiva i dokumentacije fotografa

Kako snimke sačuvati, obraditi, spremiti i njima se koristiti?

Prema mome mišljenju, na razini države trebalo bi utemeljiti središnju bazu fotografija kojoj bi se postupno priključivale institucije, pojedinci i udruge prema unaprijed razrađenim kriterijima priključivanja i pretraživanja.

Uspio sam izdvojiti vrijeme i sredstva za skeniranje više od 50 000 svojih negativa, većinom 35-milimetarskog formata u rezoluciji dovoljnoj za pregled sadržaja. Nažalost, to je samo početak jer bi fotografijama trebalo dodati opise te zabilješke o tome što je, gdje i kada snimljeno te uspostaviti sustav pretraživanja. Nadam se da ću imati dovoljno vremena da uz ostale aktivnosti za svog života to i ostvarim. Također se nadam da će se uskoro otvoriti i neke linije financiranja digitalizacije fotografske baštine iz osobnih arhiva fotografa.

laku dostupnost i umrežavanje različitih baza podataka. Još ne znamo hoće li se naše društvo potruditi iskoristiti tehničke mogućnost stvaranja cjelovite baze prirodne i kulturne baštine ili će to biti prepušteno privatnoj inicijativi koja će, u krajnjoj liniji, taj svoj trud i angažman sigurno znati višestruko naplatiti i komercijalizirati. Takvo što u ovom je trenutku i najvjerojatniji mogući scenarij jer su nam državne institucije spore i neučinkovite, a privatne su mnogo fleksibilnije i praktičnije.

sl.19. Edita Šubert

sl.20. Dušan Džamonja

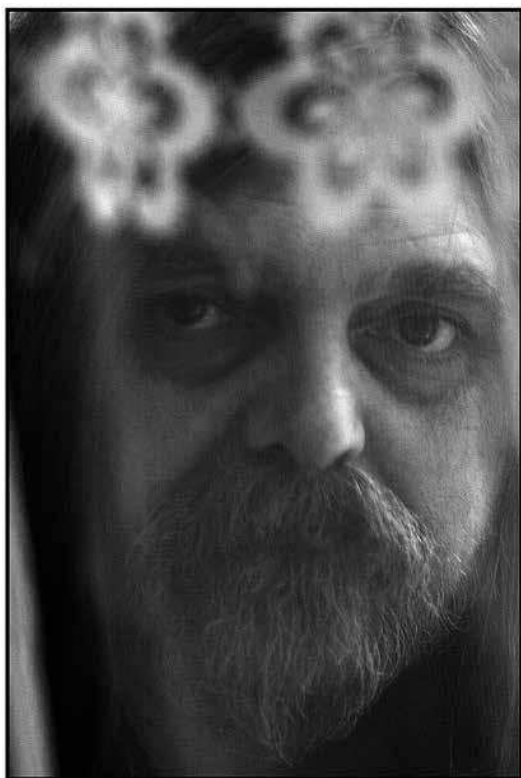
sl.21. Breda Beban

sl.22. Željko Jerman

Autorska prava i zaštita intelektualnog vlasništva

Kada bi se usustavila baza fotografija, to bi, osim javnog interesa, bio i djelotvoran način zaštite autorskih prava i intelektualnog vlasništva te bi otvorilo mogućnost ostvarivanja dodatnog dohotka fotografa za minuli rad. Ulaskom naše zemlje u EU povećala se i razina zaštite autorskih prava, ali još uvijek kaskamo za svjetskom praksom.

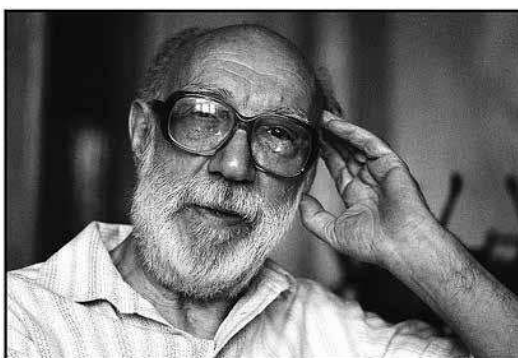
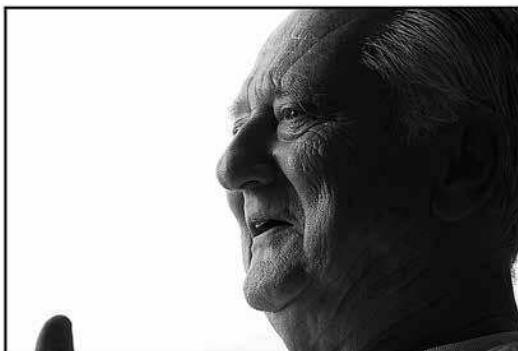
Dugogodišnje iskustvo pokazuje da se pri ustupanju neke fotografije inozemnim subjektima itekako strogo pazi na zaštitu autorskih prava fotografa jer su penali za njihovo kršenje prilično veliki, ali u optjecaju fotografija unutar naše zemlje još uvijek nema reda, ponajprije

zbog neefikasnosti pravnog sustava i dugotrajnosti svih postupaka.

Zaključak. Želimo li održati svoj nacionalni identitet i biti dio europske i svjetske baštine, kao društvo moramo učiniti velik iskorak u načinu promišljanja i upravljanja kulturnim resursima te dati prednost struci pred političkim odlukama. Samo tada fotografska baza podataka više neće biti samo vizija i ideja, nego i ostvariv i samoodrživ projekt koristan svima.

Primljeno: 2. svibnja 2018.

sl.23. Boris Demur

sl.24. Oto Reisinger

sl.25. Ivo Šebalj

THE DEAD PHOTOGRAPHIC HERITAGE

Quite often we show the photographic portraits of fine artists that are no longer with us.

Where are their works? Are they also part of our heritage? How do we look after this heritage, how do we relate to it, and how do we present it? If we do not know where the works of artists whose photographic portraits we present are, then are their portraits or the information about their physical appearance more important than their works, do they help us in comprehending their works? It is not crucial. We slowly forget both their works and their physical appearance. All that is left is the perception of their activity, which is most frequently insufficiently explored. Archived documentation about the work of these authors is somewhere, unused, inaccessible to the public, a forgotten heritage. Generations of photographers have for the needs of galleries, museums and other cultural institutions recorded and documented our heritage; this material was commonly used but once, for catalogues, volumes of proceedings, journals and similar publications. The photographers kept the negatives in their archives, just as the institutions preserved the publications in which the photographs are reproduced.

This work was paid for and then forgotten. Is there anything interesting in these records, and where are they today, can they be reused and digitised, or are they dead capital and a dead heritage?